

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЧЕНЬЮЙ,
ГУАНЬЮНЮЙ, ЯНЬЮЙ**

Студента групи Пкит 08-19

факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови
та літератури (переклад включно),
перша - китайська

Крисан Олександр Олександрович

Науковий керівник:

к. ф. н. ,доц. Щербаков Я.І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. СТРУКТУРНІ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ	КИТАЙСЬКОЇ
МОВИ.	6
1.1 Лінгвокультурні особливості фразеології китайської мови.....	6
1.2 Фразеологічні одиниці китайської мови.....	7
1.3 Відображення мовної картини світу в фразеологічних одиницях китайської мови.....	12
Висновки до першого Розділу 1.....	13
РОЗДІЛ II. ВІДОБРАЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ КЛАСИЧНОЇ КИТАЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ФРАЗЕОЛОГІЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	15
2.1 Ключові концепти китайської класичної культури "Інь та янь", "Ці", "Фен Шуй", "Гунь".....	15
2.2 Відображення засадничого концепту китайської культури "Істинний шлях" у фразеології китайської мови.....	17
2.3 Відображення ключових гносеологічно-часопросторових концептів китайської лінгвокультури у фразеології китайської мови	23
Висновки до Розділу II.....	29
ВИСНОВКИ.....	30
АНОТАЦІЯ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32

ВСТУП

У будь якій мові ми можемо знайти багато фразеологізмів. Вони допомагають зрозуміти нам культуру та традицію тієї мови яку ми вивчаємо. Бо в кожній мові своя історія утворення фразеологізмів і залежить вона від способу життя народу їхніх звичок, а також традицій. Активна популяризація вивчення китайської мови привернула до себе увагу лінгвістів щодо вивчення особливостей її граматичного і синтаксичного устрою, дискусійним питанням серед науковців останніх десятиліть є значимість і важливість фразеологізмів в китайській мові. Бо в кожній мові світу є фразеологізми, а так як китайська мова з періодом осучаснення, змінюється для кращого вивчення іноземцями. Так як зараз китайська мова є одна із найпопулярніших мов серед країн світу, через стрімкий зріст економіки в країні, все більше людей хочуть вивчити дану мову. Тому все більше лінгвістів з Китаю та інших країн світу хочуть дати інформацію для іноземців для спрощеного вивчення сучасної китайської мови. З огляду на зазначені вище тенденції, дослідження такої базової теми як фразеологія, має високу наукову значимість, адже вивчення класифікацій фразеологізмів відіграє особливу роль у міжкультурному спілкуванні.

Актуальність роботи зумовлюється спрямованістю сучасних лінгвістів та синологів у вивченні значимості фразеології у письмовій, а також в усній китайській мові. Актуальність тематики дослідження підтверджується важливістю фразеологізмів в китайській мові для правильного перекладу.

Метою роботи є встановлення специфіки фразеології китайської мови, лінгвокультурних особливостей фразеології китайської мови.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- критично проаналізувати наукову літературу і сформулювати теоретичні положення роботи для вивчення лінгвокультурних особливостей фразеології китайської мови, а також відобразити концепти у фразеології китайської мови;
- уточнити специфіку концепцій фразеологічних одиниць в китайській мові;
- виявити лінгвокультурні особливості фразеології китайської мови, а також відобразити концепти у фразеології китайської мови.

Об'єктом дослідження є фразеологізми китайської мови

Предметом дослідження є лінгвокультурні особливості фразеології китайської мови та відображення когнітивної картини світу китайського народу у фразеології китайської мови.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретних завдань роботи передбачалося застосування *теоретичних загальнонаукових методів*, зокрема індукція, дедукція задля огляду стану вивчення досліджуваної проблематики. Для виявлення основних функцій фразеологізмів в китайській мові було застосовано *структурний метод*, який дозволив визначити граматичні структури. Контекстуальний метод було застосовано для того, щоб показати на прикладах функцію фразеологізмів в реченні.

Матеріалом дослідження слугують фразеологізми китайської мови Ченьюй, Гуаньюнюй, Яньюй

Специфіка теми, завдань і матеріалу роботи зумовили комплексний підхід до вибору **методів і прийомів** дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретних завдань роботи передбачалося застосування *теоретичних загальнонаукових методів*, зокрема індукція, дедукція задля огляду стану вивчення досліджуваної проблематики. Для виявлення основних функцій фразеологізмів в китайській мові було застосовано *структурний метод*, який дозволив визначити структури фразеологізмів. Контекстуальний метод було застосовано для того, щоб показати на прикладах функцію фразеологізмів в реченні.

Теоретичне значення цього дослідження полягає в поглибленому аналізі відображення ключових концептів китайської культури у популярних фразеологізмах китайської мови, що може бути використаний у подальших лінгвокультурних студіях. полягає новизна пропонованої роботи.

Практичне значення цього дослідження полягає в можливості використання інформації для викладання китайської мови, зокрема таких дисциплін як “Китайська мова”, “Стилістика китайської мови”, “Теоретична граматики китайської мови”, “Лексикологія китайської мови”, а також для подальшого дослідження особливостей китайських фразеологізмів.

Наукова новизна полягає у запропонованому у дослідженні лінгвокогнітивному аспекті дослідження китайської фразеології.

Структура. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 33 сторінок, використаних джерел – 25.

Апробація результатів дослідження. Основні положення курсової роботи висвітлено на захисті курсової роботи.

РОЗДІЛ І. СТРУКТУРНІ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Лінгвокультурні особливості фразеології китайської мови

Лінгвокультурні особливості - це особливості мови, які відображають культурні та історичні особливості певної нації чи групи людей. Ці особливості включають лексичні, граматичні та фонетичні риси мови, які пов'язані з культурними цінностями, традиціями, звичаями, історією та соціальними умовами певної культури. (Селіванова, 2008)

Наприклад, в китайській мові багато фразеологізмів пов'язані з історією та міфологією Китаю, а в японській мові дуже важливо дотримуватись ввічливих форм в мові, що відображає культурні норми щодо взаємин між людьми. Українська мова має багату історію та традиції, що відображається в різноманітних лексичних та граматичних рисах мови.

Лінгвокультурні особливості допомагають розуміти культуру та історію нації, що говорить мовою, а також дають можливість краще відчутти та сприймати мову як складову частину культурного досвіду. (Селіванова, 2008)

Фразеологія китайської мови має свої лінгвокультурні особливості, які пов'язані з історією та культурою Китаю. Основні риси цих особливостей наступні: Велика кількість фразеологізмів пов'язана з історією Китаю. Багато з них походять зі стародавніх легенд, міфів та історичних подій.

Фразеологізми часто мають багатозначність. Це пов'язано з тим, що китайська мова має багато омонімів (Баллі, 1966) слів, які звучать однаково, але мають різне значення). У зв'язку з цим, важливо враховувати контекст вживання фразеологізму.

Фразеологізми часто містять у собі образні вирази та символіку, пов'язану з китайською культурою. Наприклад, у фразеологізмі "золота гора" (黄金山) *huángjīnshān* слово "золота" необхідно розуміти не тільки як матеріальне багатство, але й як символ успіху та процвітання.

Фразеологізми часто мають стереотипний характер, тобто вони вживаються в певних ситуаціях та мають визначені конотації. Наприклад, фразеологізм "відкрити вогонь" (开火) *kāihuǒ* вживається для опису початку або продовження бойових дій.

Фразеологізми часто мають віршовану форму та ритмічність, що робить їх більш запам'ятовуваними та виразними.

Ці лінгвокультурні особливості фразеології китайської мови роблять її унікальною та дозволяють відчутти глибину китайської культури та історії через мову.

Фразеологія китайської мови містить у собі багато лінгвокультурних особливостей, які відображають китайську культуру, її цінності та традиції. Декілька з таких особливостей можуть бути такими:

Символіка: у китайській фразеології часто використовуються символи, які мають глибокий культурний зв'язок. Наприклад, у фразеологізмі "燕雀安知鴻鵠之志" (*yàn què ān zhī hóng hú zhī zhì*) слова "鴻鵠" (*hóng hú*) використовуються, щоб вказати на високі амбіції та прагнення до великих звершень, оскільки в Китаї ці символи асоціюються з великими птахами. (Lakoff, 2003)

Культурні традиції: у китайській фразеології зустрічаються численні вирази, які відображають традиції та звичаї китайської культури. Наприклад, фразеологізм "禮尚往來" (*lǐ shàng wǎng lái*) означає, що відповідно до традиції, якщо вам було показано повагу або люб'язність, ви повинні відповісти на це тим же.

Філософія: китайська фразеологія також містить численні вирази, що відображають філософські погляди та ідеї. Наприклад, фразеологізм "道高一尺，魔高一丈" (*dào gāo yī chǐ, mó gāo yī zhàng*) означає, що, незважаючи на те, що ви намагаєтеся зробити щось правильно, завжди будуть люди, які спробують перешкодити вам. (Lakoff, 2003)

1.2 Фразеологічні одиниці китайської мови

Фразеологічні одиниці китайської мови - це вирази, які складаються з двох або більше слів, що мають фіксоване значення в мові та не можуть бути перекладені буквально. Такі вирази називаються "chengyu" (成語) у китайській мові. (Ху, 2004)

Особливість китайських фразеологізмів полягає в тому, що вони часто мають культурний та історичний контекст, що пов'язаний з традиціями, міфологією, історією та філософією Китаю. Тому, розуміння китайських фразеологізмів вимагає не тільки знань мови, але і розуміння культурного контексту.

Нижче наведені деякі приклади китайських фразеологізмів:

大海撈針 (*dà hǎi lāo zhēn*) - шукати голку в стогу сіна; щось дуже складне.

不可救藥 (*bù kě jiù yào*) - не може бути вилікованим; безнадійний.

一步登天 (*yī bù dēng tiān*) - піднятися на небеса з одного кроку; досягнути швидкого успіху.

畫餅充飢 (*huà bǐng chōng jī*) - малювати тортик, щоб забути про голод; використовувати неправильні засоби для вирішення проблеми.

無源之水, 無本之木 (*wú yuán zhī shuǐ, wú běn zhī mù*) - вода без джерела, дерево без кореня; щось безпідставне або безперспективне.

У китайській науці про мову дотепер зберігається позиція неоднозначності розуміння обсягу фразеологічного джерела китайської мови і принципів його розподілу на класи фразеологічних одиниць. (Ху, 2004)

Лінгвісти наводять класифікацію фразеологічних одиниць, яку надає китайський вчений 马国凡 Ма Гофань. Роботи цього ученого мають особливу цінність для китайської фразеології. Вперше погляди Ма Гофаня були викладені в роботі 成语简论 *Chéngyǔ jiǎn lùn* “Нариси з фразеології”. Там же він описує класифікацію, яка пізніше отримала світове визнання. Розглянемо детальніше класифікацію

фразеологізмів. Лінгвіст Ма Гофань (马国凡) виділяє 5 класів фразеологізмів:

1. Чен Юй 成语 - ідіоми;
2. Ян Юй 颜语 - прислів'я;
3. Сехоуей 歇后语 - недомовки-іносказання;
4. Гуаньюн'юй 惯用语 - фразеологічні сполучення;
5. Ге Ян 格言 *géyán* – афоризми. (Гофань, 1978)

Для чен юй характерно більшою мірою вживання на письмі, однак значна їх частина широко використовується і в розмовній мові. Використання чен юй в письмовій або усній мові робить її більш вражаючою, дозволяє чіткіше донести сенс. Більш того, вживання і розуміння чен юй - це ознака освіченості людини і

прекрасного володіння мовою. Чен Юй визначається як синтаксично незворушну освіту, тобто не може розриватися іншими компонентами, проте це не завжди так. Існують винятки й з твердження про те, що складові компоненти чен юй не можуть систематично змінюватися один з одним місцями. Китайські дослідники зазвичай виділяють такі структурні та семантичні особливості фразеологізмів “чен юй”: Переважно більшість за цим типом фразеологізми, в цій конструкції мають 4 склади, наприклад: 老马识途 *Lǎo mǎshítú*, що перекладається “старий кінь дорогу знає”, 自相矛盾 *Zì xiāng máodùn* “суперечити самому собі”(дослівно: “сам один за одним спис щит”). (Гофань, 1978) Авжеж, існують “чен юй”, які нараховують більше складів, наприклад: 桃李满天下 *Táolǐ mǎn tiānxià* - має 5 складів, цей вираз перекладається “мати учнів й послідовників по всій країні” (дослівно: “персик та сливи заповнюють Піднебесну”). 打肿脸子充胖子 *dǎ zhǒng liǎn chōng pàngzi* “бити себе по обличчю, щоб воно розпухло”. Чен Юй, який складається з чотирьох морфем, ці морфеми зазвичай групуються по двом моделям антитези. (Ху, 2004)

Перша модель - це синонімічна морфема, наприклад: 自言自语 *Zì yán zì yǔ* - розмовляти з самим собою. Морфеми *yán* та *yǔ*, вони є синонімами й мають значення “мова”. 战战兢兢 *Zhàn zhàn jīng jīng* - боятися і бути обережним. Морфеми *zhàn* та *jīng* означають “хвилюватися”. 哀痛欲绝 *Āi tòng yù jué* - біль горе близьке до межі. Морфеми *Āi* та *tòng*, мають значення “біль”. Друга модель - це антонімічна морфема, наприклад: 左支右绌 *Zuǒ zhī yòu chù* - сидіти й міркувати про істину. Морфеми *zuǒ* та *yòu*, вони є антонімічними морфемами й означають “ліворуч” та “праворуч”. 冰寒于水 *Bīng hán yú shuǐ* - лід холодніше води. Морфеми *bīng* означає “лід” та *shuǐ* “вода”.(Ху, 2004) 长袖短叹 *Cháng xiù duǎn tàn* - довго зітхати, коротко охати. Морфеми *cháng* означає “довгий” та *duǎn* “короткий”.

Перше - це чен юй, який був створений за часів функціонування сучасної китайської мови. Таких ідіом достатньо не багато, але є декілька, які часто вживаються, наприклад: 囊空如洗 *náng kōng rú xǐ* – “в кишені порожньо як вимито”, 千呼万唤 *qiān hū wàn huàn* – “тисяча закликів, десять тисяч прохань”, 万众一心 *wàn*

zhòng yī xīn – “десять тисяч осіб і одне серце”. Друге - це чен юй, який перейшов з давньокитайської мови. Їхня кількість достатньо більша та вони мають два шляхи походження: походить від давніх притч й легенд, та походить з творів давніх письменників.

Граматична роль чен юй, цей вид в реченні може виступати: підметом, обставиною, означенням, підметом й додатком. Наприклад: “紧紧依靠人民群众坚决打赢疫情防控阻击战”. “*Jǐn jǐn yīkào rénmin qúnzhòng jiānjué dǎ yíng yìqíng fáng kòng zǔjī zhàn*” (新华社北京 9 月 7 日电题: 习近平领导中国战“疫”). “Тісно покладайтесь на народні маси, щоб рішуче виграти битву проти епідемії.” У даному реченні вираз *rénmín qúnzhòng*, що має значення “боротьба з епідемією”, виступає у ролі означення. “实现伟大梦想必须进行伟大斗争”. “*shíxiàn wěidà mèngxiǎng bìxū jìnxíng wěidà dòuzhēng*.” (新华社北京 9 月 7 日电题: 习近平领导中国战“疫”) *xīnhuáshè běijīng 9yuè7rìdiàntí : xíjìnpíng lǐngdǎo zhōng guózhàn “ yì*. “Потрібно вести велику боротьбу, щоб здійснити велику мрію”. У даному реченні вираз *wěidà dòuzhēng*, що має значення “велика боротьба”, виступає у ролі додатка.

Залежно від граматичних ознак, чен юй поділяється на два види: іменний й неіменний. Іменний чен юй, містить граматичну функцію іменника або іменникового словосполучення. Наприклад: 饱学之士 *bǎoxué zhī shì* - вчена людина, 奔轶绝尘 *bēn yì jué chén* - неабиякий талант, 闭关锁国 *bì guān suǒ guó* - муки творчості. Іменні чен юй в реченні найчастіше всього виступає підметом, або додатком, через цього дає можливість називатися іменними. (Xú, 2004) До неіменного належать прикметникові, прислівникові та дієслівні чен юй. Неіменний чен юй, містить граматичну функцію прикметника й дієслова. Їх досить невелика кількість, але в реченні вони можуть виступати у ролі певних членів речень: додатком, присудком, обставинною та означенням. Коли неіменний чен юй виражений означенням в реченні, то після нього обов’язково треба вживати частку 的 *de*, тобто ця частка робить це слово означенням. (Huang, 2014)

У 1961 р. Ма Гофань у китайське мовознавство було введено поняття “гуаньюн’юй”. Гуаньюн’юй є тип стійкого словосполучення. За структурою це

словосполучення, або значення яке, стало цілісним. Наприклад, коли ми повторно беремося за будь-яку справу, але хтось її зробив, то це називається “розігрівати холодний рис”, коли ми хочемо помстимося кому-небудь “надягати високу шапку” то це називається гуаньюн’юй. Спочатку в клас гуаньюньюй, Ма Гофань пропонував включати тільки ті фразеологічні одиниці літературного стилю, які складаються із трьох складів морфем. Серед таких трьох складових одиниць чисельно переважали ті, які були побудовані за зразком словосполучення - перехідне дієслово + іменник, й включали у свій склад змінних компонентів, які займають інтронізацію між дієслівної та іменної частини гуаньюн’юй. Однак пізніше китайські лінгвісти віднесли до одиниць класу гуаньюн’юй з двох, чотирьох, п’яти складових морфем, побудовані по різним моделям. У зв’язку з цим обмежуванням ченьюй від гуаньюн’юй знову стало неможливо зрозуміти, тому пізніше Ма Гофань запропонував наступні критерії відмінності чен юй від гуаньюн’юй:

1. Ступінь стійкості в плані значення і плані структури у чен юй вище, ніж у гуаньюн’юй. (Гофань, 1978)

2. Чен Юй в основному складається з чотирьох складів, гуаньюн’юй - в основному з трьох. Є деякі чен юй й гуаньюн’юй, що мають у своєму складі по чотири склади, проте внутрішня структура їх різна. (Гофань, 1978)

3. Структурна організація чен юй набагато складніше, ніж структурна організація Гуаньюн’юй. Основним структурним компонентом для чен юй є склад, а для гуаньюн’юй - склад, і двох складів.

4. Чен Юй характеризується з древньої етимологією, джерела їх походження різні; Гуаньюй виникли пізно, більшість з них відбувається з порівнянь. (Гофань, 1978) Сехоуей відноситься до фразеологічних одиниць перехідного типу: може вживатися як ідіома, займаючи певну синтаксичну позицію в реченні-висловленні, а також як паремія, перетворюючись в самостійне висловлювання і не вимагаючи лексичного оточення. Ця фразеологічна одиниця також вживається в розмовному мовленні та відіграє важливу роль. Ян Юй (народні вислови) - існують в народі стійкі вислови, які простими словами можна висловлювати глибоку істину. Ян Юй представляє великий інтерес, оскільки в них зафіксовані побут, життя і звичаї народу, вони

знайомлять з історією, географією, культурою країни, це воістину кристали народної мудрості. (Ху, 2004) У багатьох прислів'ях яскраво виражений національний компонент, у них йдеться про таких китайських реаліях, які притаманні саме китайському народу. (Huang, 2014)

1.3 Відображення мовної картини світу в фразеологічних одиницях китайської мови

Мовна картина світу - це сукупність уявлень, понять та значень, які люди мають про світ, і які відображаються в мові. Фразеологічні одиниці є важливим елементом мовної картини світу, оскільки вони відображають культурні, соціальні, історичні та інші аспекти життя народу, який говорить мовою.

Фразеологізми містять в собі звичаї, традиції, міфи та історичні події, які відображають особливості мови та культури народу. Наприклад, український фразеологізм "Мати на вишні" відображає українське уявлення про родинні взаємини та поважання до матері, як символу родинного благополуччя.

Крім того, фразеологічні одиниці можуть відображати національні риси народу, його спосіб мислення та поглядів на життя. Наприклад, китайський фразеологізм "Тисяча знаків, що зводяться до одного" (千里之堤毀於蟻穴) *qiānlǐzhīdī huǐ wū yǐxié* відображає унікальний спосіб мислення китайців, які ставлять високу оцінку маленьким деталям та уважно стежать за ними.

Фразеологічні одиниці є важливою частиною китайської мови і відображають мовну картину світу китайців. Китайські фразеологізми

відображають багатство культури та традицій народу Китаю, їхні уявлення про світ, етику та мораль.

Наприклад, фразеологізм "Довіряй, але перевіряй" (信任, 但要核实) *xìnrèn , dànyào héshí* відображає китайське уявлення про значення довіри та обережності в стосунках з людьми, що є важливим елементом китайської культури.

Інший приклад - фразеологізм "Хліб є основою, а усе інше - прикраса" (民以食為天) *mínyǐshíwéitiān* відображає значення їжі у житті китайців. Це підкреслює важливість їжі як основи для життя і здоров'я людини.

Крім того, китайські фразеологізми містять численні символічні вирази, які відображають традиції та звичаї народу Китаю. Наприклад, фразеологізм "Водити дракона та танцювати з левом" (舞龍鬧獅) *wǔlóng nào shī* відображає традиційні китайські свята та ритуали, де люди влаштовують паради та танці з драконами та левами. (Huang, 2014)

Отже, фразеологічні одиниці китайської мови відображають китайську культуру, традиції та уявлення про світ, і є важливою складовою мовної картини світу китайців.

Висновки до першого розділу

На нашу думку, фразеологізми практично зустрічаються у кожній мові. Люди їх вживають, для того, щоб співрозмовник усвідомлював що це за поняття. У кожній мові, фразеологізм мають різні значення.

Фразеологічна система являє собою невизначену область між граматикою та словником - двома важливими областями, з яких складається мовна система. *ГраMATика* - це правила поєднання слів, що дозволяють зі слів формувати словосполучення. Кілька років назад, деякі фразеологізми не встигли детально розкрити й пояснити. Мовознавці і лінгвісти, в наукових посібниках писали значення фразеологізмів, вони розглядали все поглиблено.

У першому розділі, ми розглянули "теоретичні засади вивчення фразеології в лінгвістиці." Також ми ознайомимося з інформацією: відображення мовної картини світу в фразеологічних одиницях китайської мови, класифікація фразеологічних одиниць (за семантичною ознакою, за злитістю компонентів, за етимологією, за стилістичною ознакою), та складності перекладу фразеологічних одиниць.

Основні функції фразеологізмів:

- Економія мовленнєвого часу і зусиль. Замість описувати певне явище, можна використати фразеологізм, який відображає його значення.

- Підвищення емоційної насиченості вислову. Фразеологізми зазвичай мають емоційний заряд, тому їх використання може допомогти підсилити враження від висловлювання.

- Розширення культурних знань. Фразеологізми часто відображають культурні та історичні особливості певної мови та країни. Вивчення фразеологізмів може допомогти розширити культурні знання і розуміння інших народів та культур.

- Збагачення мовленнєвого доробку. Використання фразеологізмів допомагає підвищити рівень володіння мовою та розширити мовленнєвий доробок.

- Отже, фразеологізми є важливою складовою мовлення, які допомагають економити мовленнєвий час, підвищувати емоційну насиченість вислову, а також розширювати культурні знання та збагачувати мовленнєвий доробок.

РОЗДІЛ II. ВІДОБРАЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ КЛАСИЧНОЇ КИТАЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ФРАЗЕОЛОГІЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Ключові концепти китайської класичної культури "Інь та янь", "Ці", "Фен Шуй", "Гунь"

Концепти китайської мови є дуже цікавими та відмінними від тих, які є у більшості європейських мов. Оскільки китайська мова не має алфавіту, вона базується на системі письма, в якій кожен знак є концептом.

Один з найвідоміших концептів китайської мови - це "їн та ян" 阴阳 *yīnyáng*. Це два протилежні принципи, які використовуються для опису всього, що є в світі. Їн символізує темряву, жіночу енергію, холод, воду та пасивність, тоді як ян символізує світло, чоловічу енергію, тепло та активність. Ці два принципи завжди є у взаємодії один з одним і формують основу китайської філософії. (Huang, 2014)

У сучасній китайській мові поєднання ієрогліфів «янь се» 颜色 *yánsè* означає «колір», але в Стародавньому Китаї воно означало «вираз обличчя». «Янь» 颜 *yán* — це місце між бровами, а «се» 色 *sè* — це «ці» 气 *qì* (життєва енергія). У коментарях відомого вченого Дуань Юйцая йдеться: «Сором, жаль, радість і неспокій позначаються словом 颜色 *yánsè* «янь се», тому що серце людини отримує «ці», яка досягає брів». Лише за часів династії Тан (618–907 роки н.е.) 颜色 *yánsè* «янь се» отримало значення «колір». В традиційній китайській культурі кожен колір не лише має певне сакральне значення, а й чітко відповідає стороні світу. Наприклад, зелений – це схід, червоний – південь, білий – захід, чорний – північ, а жовтий – означає центр, тобто, власне Китай. Крім того, кожен колір уособлює певну стихію. Використання того чи іншого кольору має довгу історію, яка тісно переплітається з міфологією. Найбільш давніми кольорами були червоний, чорний та білий. Кількість основних кольорів у кожній культурі була різною. (http://www.zidian8.com/chengyu2/HTML/20110227105620_447592.shtml.)

У Стародавньому Китаї імператори визначили символічність різних кольорів відповідно до теорії п'яти першоелементів. Тобто кожному елементу відповідає свій колір. Так червоний – це колір літа, вогню, півдня, птиці Фенікс і планети Марс.

Червоний колір символізує для китайців удачу і радість. У Китаї червоний колір – це колір нареченої, урочистості. Розглянемо фразеологізми, які включають найпопулярніші кольори. У китайській культурі білий колір суперечливий: він називає природну сутність – холод і стихію – метал (символ занепаду від ян до інь), асоціюється одночасно і з віроломством, чистотою. Білий – це колір, пов'язаний зі старістю, осінню, зів'яненням. Тому білий колір в одязі означає траур, і підкреслює значення предметів, які пов'язані з похоронами, смертю. Також цей колір символізує рівновагу і впевненість.

Ще одним важливим концептом є 气 *qì* "ці". Це поняття описує рівновагу та гармонію в природі та суспільстві. Ці можна досягти, коли всі складові системи працюють разом у злагоді та балансі. (Huang, 2014)

Інші важливі концепти китайської мови включають 风水 *fēngshuǐ* "фен шуй" - вчення про енергію, яке використовується для дизайну житлових та комерційних приміщень.

Китайці вірили, що правильне розташування речей в просторі може залучити позитивну енергію 气 *qì* Ци – життєву силу, яка пронизує все живе і приносить гармонію і добробут. Ци присутня скрізь: в повітрі, землі, річках, каменях і живих організмах. Ця енергія постійно переміщається і змінює все навколо. Людина теж схильна до її впливу. Згідно з вченням 风水 *fēngshuǐ* фен-шуй, люди поглинають 气 *qì* Ци з навколишнього світу, що впливає на їх здоров'я і долю.

道 *dào* "тао" - концепт шляху або принципу, який використовується для досягнення гармонії в житті. (Huang, 2014)

魂 *hún* "гунь" - енергія, яка контролює всі аспекти життя та всього, що є в світі.

Китайська мова містить багато інших концептів, які допомагають описувати світ та розуміти культуру та філософію Китаю.

Концепт "гунь" (魂) *hún* є важливим елементом китайської культури та має глибоке значення у філософії, релігії та літературі. В загальному розумінні, 魂 *hún* "гунь" в китайській мові можна перекласти як "душа" або "дух", але його значення значно ширше, ніж просто поняття душі. (Huang, 2014)

У традиційній китайській філософії, 魂 *hún* "гунь" означає більш вічне і духовне поняття, яке включає в себе невмирущу частину людської існування, яка може виходити за межі тіла людини. У давній китайській релігії та народній міфології, "гунь" є духом предків або інших духів, які можуть втілюватися в різних формах.

У китайській літературі, 魂 *hún* "гунь" є важливим темою, що зустрічається в багатьох творах, таких як "Путь вестників" (道德經) *dàodéjīng* та "Ця ніч у моєму будинку одинока" (清明上河圖) *qīngmíngshànghé tú*. В цих творах, 魂 *hún* "гунь" може представляти різні аспекти людської існування, такі як духовність, емоції та спогади. (Huang, 2014)

Крім того, у китайській медицині та масажній терапії, 魂 *hún* "гунь" відображає енергетичну структуру людського тіла та може використовуватися для лікування різних захворювань.

У загальному розумінні, 魂 *hún* "гунь" в китайській мові представляє багатогранний та глибокий концепт, який відображає різні аспекти людської існування та культури.

2.2 Відображення засадничого концепту китайської культури "Істинний шлях" у фразеології китайської мови

Одним із важливих засобів вираження етнокультурних особливостей чен'юїв є їх семантика. Для чен'юїв характерна семантична монолітність, наявність образного компонента в основі та наявність складових компонентів, що несуть у собі символічне значення. Саме образ лежить в основі фразеологізму. Переносне та фігуративне значення створюється та знаходить значну семантичну місткість на образній основі. Ступінь компресії образу впливає на ідіоматичність значення фразеологізму, підсилює його експресивність та емоційний вплив. Концепт "істинний шлях" є одним із універсальних і ключових концептів для більшості етнокультур з огляду на домінантність взаємозв'язку людина – шлях в антропоцентричній парадигмі дослідження. Концепт "істинний шлях" у китайській мові есплікується через лексему 道 *dào*, що репрезентує шлях всіх шляхів, великий шлях істини у картині світу китайського етносу.

Концепти китайської мови відображаються у фразеології, що допомагає зберегти та передати їхні значення та важливість в мові та культурі Китаю. Деякі приклади відображення концептів у фразеології китайської мови:

"Два крила одного птаха" (一體兩翼) *yìtǐ liǎngyì* - вираження взаємозалежності та взаємодії.

"Дотикатися до тигра" (觸虎懼身) *chù hǔ jù shēn* - вираження страху перед сильнішим противником.

"Камінь спадає в долину, але води не зупинити" (落石不打空, 流水不留蹤) *luò shí bù dǎkōng , liúshuǐ bùliú zōng* - вираження сили та потужності природи, що не можна зупинити.

"Залишати на лиці сліди мудрого" (留得青山在, 不怕沒柴燒) *liú dé qīng shān zài , bú pà méi chái shāo* - вираження важливості збереження ресурсів для майбутнього.

"З'їсти щось гірке, щоб розуміти солодке" (苦盡甘來) *kǔ jìn gān lái* - вираження необхідності пройти через труднощі, щоб дійти до успіху та щастя.

"Ходити по лезу ножа" (走刀鋒上) *zǒu dāo fēng shàng* - вираження ризику та небезпеки.

"Зробити три кроки на хмарах" (步步高升) *bù bù gāo shēng* - вираження поступового підйому та успіху.

Ці фразеологізми мають велике значення для китайців та використовуються в різних аспектах життя, від бізнесу до особистих стосунків, та є важливим елементом китайської мови та культури. (Lan Chun, 2001)

Слово *dao* є полісемантичним. У словниковій статті, присвяченій ієрогліфу *dao* чотирьохтомного наведено більше ста лексичних значень даного ієрогліфа. Ці слова відносяться до різних частин мови, граматичних категорій і т. д. Ієрогліфу 道 *dào* відповідають наступні значення: "дорога", "говорити", "відчувати", "виражати", "істина", "справедливість", "даосизм", "вчення" і т. д. Тобто, для носія китайської мови дані поняття наближені. Але для перекладу на українську мову дана багатозначність складає певні труднощі і створює широке поле для його визначення.

Варто зазначити, що абсолютно адекватний переклад ієрогліфа *dao* та вираження його смислу у словах і у системі фонетичного письма неможливі. У якості філософського поняття *dao* перекладається як "шлях", "дорога", але дані еквіваленти не відображають повною мірою смислове поле його значень. Загалом у західноєвропейській традиції найпоширенішою версією перекладу терміну *dao* є "шлях". Адже давньокитайське слово 道 *dào* *dao* має широкий спектр значень: дорога, шлях, спосіб, засіб, метод, мистецтво, закон, принцип, істина, вчення, погляд, говорити, виражати, приносити жертву духу дороги. І більшість із цих значень мають на увазі та обігруються у філософських пам'ятках, творах літератури та фразеологічному фонді китайської мови. Варто зазначити, що у китайській філософській традиції ієрогліф 道 *dào* осмислюється і у значенні "єдність", "єдине". У загальній теорії філософії існує думка про те, що менталітет східних народів як система мислення, як особливий тип переконань має свою специфіку і відрізняється від європейського типу світогляду. (Ма Гофань, 1978) Як вважають лінвісти, основна специфіка традиційно-китайської системи філософського мислення у всіх її модифікаціях (від легізму та конфуціанства до даосизму та китайського буддизму) складається у тому, що у центрі уваги знаходиться не індивідуально-особистісне сприйняття й усвідомлення проблеми буття і місця в ньому самої людини, а соціально значуща і детермінована зовнішніми силами (небо, *dao*) поведінка людей, тобто соціальна етика і політика, які у суспільстві мають першочергове та виключне значення" (<http://baike.baidu.com/view/21607.htm>). Поняття *dao* належить всій китайській філософії, і кожен філософ стародавнього Китаю бачив у ньому позначення істини або, точніше, найглибиннішої правди й праведного, істинного шляху життя. Це одна із найважливіших категорій усієї китайської культури. У конфуціанстві "істинний шлях" є шляхом морального вдосконалення й правління на основі етичних норм. У даосизмі *dao* космологізується, набуваючи значення вищого першопринципу, світової субстанції, джерела буття всього суцього. У даному понятті відображається один із найважливіших концептів для китайської міфології та філософії. Даний концепт має відношення до опису світу через антропоморфний образ, тобто образ людини. Кожна конкретна мова являє собою самобутню систему,

яка накладає свій відбиток на свідомість її носіїв і формує їх картину світу. У кожної людини від народження є свій унікальний шлях життя, що є усвідомленим рухом, високосвідомим життям. Адже по дорозі можна йти несвідомо, а шлях може бути тільки свідомим. Концепт "істинний шлях" належить до морально-етичної концептосфери, що детермінує поведінку людини, яка у свою чергу є складним та неоднозначним явищем. Зважаючи на те, що вищеназваний концепт включає всю сукупність когнітивних ознак поведінки людини і неможливість їх розгляду у межах нашого дослідження, ми зупинилися на тих етичних концептах, які формують поведінкову картину світу китайського етносу. Унаслідок проведеного дослідження ми виділили один із базових концептів морально-етичної концептосфери китайського етносу – концепт *ІСТИННИЙ ШЛЯХ*. Комплексний аналіз семантики концепту "істинний шлях" можливий лише на основі узагальнення інформації про нього, яка виявляє себе на різних рівнях свідомості, значною мірою залежних від сфери застосування мови, особистого досвіду і т. ін. До таких основних рівнів належать науковий та наївний. На позначення концепту *ІСТИННИЙ ШЛЯХ* у китайській мові вживається ієрогліф 道 *dào*, словникова стаття якого обіймає 13 значень. Це слово володіє широким асоціативним фоном і тому має велику кількість значень. Дао є однією з найважливіших категорій філософії. Спочатку дана лексема позначала "шлях", "дорогу". (<http://baike.baidu.com/view/21607.htm>.) Згодом поняття дао було застосоване Лао-цзи у філософії для позначення діалектичного шляху розвитку природи, її закономірності. Дао набуло смислу життєвого шляху людини, трансформувалось у поняття 道德 *dàodé* (букв. "моральність"). Зазначимо його словникове значення: "дорога"; "русло"; "напрямок"; "метод"; "майстерність"; "закон"; "сутність речей"; "моральність". Услід за Т. П. Вільчинською (Voroditsky, 2001) ми вважаємо, що ядро концепту складає його когнітивно-пропозиційну структуру, яка відбиває наукове визначення його лексичного вербалізатора; приядерну зону складають лексичні репрезентанти концепту, які відбивають наївну картину свідомості етносу. Периферію концепту складають індивідуально-авторські вживання. Вербалізаторами концепту виступають лексеми: 真道 *zhēn dào*、正道

zhèngdào、福道 fú dào、志道 zhì dào、微道 wēi dào、神道 shéndào、明道 míngdào、胜道 shèngdào、大道 dàdào, що представляють собою поєднання центральної лексеми dao та лексем-атрибутивів. У ході дослідження нами було виявлено 206 фразеологізмів, що вербалізують концепт "істинний шлях". Вказані фразеологізми було згруповано за спільними когнітивними ознаками, які реалізуються у семантиці вказаних фразеологічних одиниць-вербалізаторів концепту "істинний шлях". Джерела виникнення аналізованих чен'юїв дозволяють стверджувати, що переважна більшість існуючих донині фразеологізмів з лексемою 道 dào виникли ще у давнину. (<http://baike.baidu.com/view/21607.htm>) Джерелами більшості з них є канонічні пам'ятки китайської літератури й філософії, а саме "Даодецзін", "Лунь юй" ("Бесіди та судження") та інші філософські, історичні та культурні пам'ятки. Верхня межа їх датування проходить 20-м століттям. Тож розглянемо фразеологізми, в яких вербалізується концепт "істинний шлях". Список фразеологізмів був отриманий у результаті суцільної вибірки чен'юїв з лексемою 道 dào у своєму складі із фразеологічних словників китайської мови і складає 206 чен'юїв. Проаналізувавши весь ряд фразеологізмів, ми виділяємо чотири блоки семантичних ознак концепту "істинний шлях": наївний; блок морального імперативу; антагоністичний та сакральний блоки. У результаті проведеного аналізу чен'юїв ми виділяємо "наївний" блок актуалізованих сем вербалізованого концепту і у його межах найбільш об'ємний, центральний семантичний компонент концепту ІСТИННИЙ ШЛЯХ – "шлях". Шлях є способом зв'язку між двома точками простору у міфопоетичній та релігійній картинах світу. (<http://baike.baidu.com/view/21607.htm>)

Виділяє два види шляху:

1) шлях як рух до сакрального центру простору у міфопоетичній та релігійній моделях світу, що має свій початок і кінець. У цьому кінці знаходяться сакральні цінності, що визнаються у даній моделі світу, коли перепони на шляху усунені, відкривається доступ до сакральних цінностей і пов'язаної з ними зміни статусу (людина стає святою, просвітленою);

2) шлях як рух у напрямі до чужої й страшної периферії, що заважає поєднанню з сакральним центром або зменшує сакральність цього центру; цей шлях веде із захищеного малого центру (свого дому) у царство зростаючої невизначеності й небезпеки.

Місяць, сонце, ріка, гора, трава, тварина, правитель, підлеглий, народ знаходяться у неперервному русі у результаті зіткнення один з одним у рамках "ін'ян" та "п'яти стихій" і у результаті приєднання до природньої вершини ідеалу – дао. У нижчезазначених фразеологізмах об'єктивується одне з найважливіших понять у системі даоського світосприйняття – "не діяння заради діяння", тобто збереження тієї гармонії, що існує у суспільстві. Це поняття у мовній свідомості китайського етносу пов'язане зі сталими виразами, що імпліцитно виражають даоське відношення до дотримання істинного шляху у житті: zhixiongshouci "хоча знають, що таке цілеспрямованість, але заспокоюються на досягнутому"; zhizuchangle – "якщо у людини немає великих бажань ужитті, вона задовольняється досягнутим, то живе щасливою". Антагоністичний блок семантичних ознак вербалізованого концепту "істинний шлях" охоплює семи: "хибний шлях", "аморальність" й "несправедливість" та опозиційно виступає проти блоку морального імперативу. Адже сегментація знань про оточуючий світ відбувається шляхом дискретних членувань й закріплюється у вигляді бінарних опозицій, що за семантичним показником виділені у групу антонімів. Саме тому ми виділяємо окремі бінарні семи "етична норма" (що належить до блоку морального імперативу) та "хибний шлях" у межах концепту "істинний шлях". Концепт "істинний шлях" у мовній свідомості китайського народу співвідноситься не лише з правильними поглядами й вірним способом життя, але й з порушеннями, ухиленням від основного шляху, яким має йти людина. Наприклад: 庞门武道 páng mén wǔdào букв. "двері за межами дороги" – "хибний шлях"; 失道寡助 shīdào guǎzhù букв. "втратити справедливість, позбутися підтримки" – "хто не йде шляхом справедливості, лишає себе підтримки". Сакральний блок актуалізованих сем вербалізованого концепту представлений семами: "воля неба", "абсолют", "святість" та "доктрина". Серед проаналізованих чен'юїв лексема dao, що репрезентує концепт

"істинний шлях", експлікується у чен'юях у поєднанні з лексемою 天 *tiān* "небо" і, таким чином, утворює словосполучення 天道 *tiāndào* (букв. "шлях неба"). Природний шлях розвитку людини, що відповідає законам ритмічного життя всесвіту та пов'язаний з поняттям "неба". У ментальному світі даосизму небо пов'язане з категорією добра як із важливою етичною цінністю. Таким чином, небо у мовній свідомості китайця розглядалось як сутність, що оберігає за добро і карає за зло. 道在屎溺 *dào zài shǐ niào* (букв. "дао втілюється навіть у багні" – "дао є всюдисущим"). (<http://chengyu.911cha.com>)

Отже, на нашу думку, основними когнітивними ознаками ядра концепту "істинний шлях" є: дорога, русло, напрям, закон, етична досконалість, даосизм, лінія. Проаналізувавши ряд лексичних репрезентацій концепту "істинний шлях", ми здійснили класифікацію семантичних ознак його приядерної зони, що об'єктивуються у фразеологічних одиницях китайської мови чен'юй.

2.3 Відображення ключових гносеологічно-часпросторових концептів китайської лінгвокультури у фразеології китайської мови

У мовній картині світу (МКС) концепт ЖИТТЯ є відображенням національної ментальності, це проявляється в різних аспектах національної культури, наприклад в повсякденній поведінці, у міфах, звичаях, релігії. Концепт «життя» є дзеркалом МКС (Chun, 2000).

Протягом чотирьох тисячоліть своєї історії Китай підтримує безперервну письмову традицію (Chun, 2000). Взагалі, для китайської культури ключовим моментом є постійне звернення до традиції, на відміну від культур Заходу, для яких знання – це самостійна критично-дослідницька процедура (Chun, 2000). Цим пояснюється, наприклад, те, що найдавніші пам'ятки писемності Китаю не перекладаються сучасною китайською мовою, а інтерпретуються в коментарях. Європейська культура передбачає існування лінійного часу, тоді як для китайців час є циклічним. Лінгвісти зазначають, що в китайській культурі замкнуте уявлення про простір і світ корелює із замкнутим уявленням про історичний час, що відраховується згідно зміні поколінь (Chun, 2000). Дана циклічність знайшла своє відображення

також у мові. На основі аналізу того, як організовані параграфи тексту в межах одного письмового твору, продемонстрована структура людської думки, обумовлена природою рідної культури.

Лінгвісти зазначають, що логіка традиційного китайського мислення прагне функціонувати концентрично – шляхом виділення центрального поняття та підлаштування до нього ряду зіставлень (Lakoff, 2003). Ієрогліфічне письмо не залежить від змін у вимові протягом століть, його по праву можна назвати інструментом культури. Саме тому вивчення ієрогліфічної писемності є важливою умовою для розуміння мислення, концептуальної та мовної картин світу китайців, які ілюструють два способи передачі досвіду – письмовий та усний. Виходячи з цього, можна говорити про специфіку мовної картини світу, переданої в дискурсі та в ієрогліфах. Цей факт створює велику проблему для тих, хто вивчає китайську мову, так як вимагає розуміння того, що картина світу репрезентована і в знаку, і в дискурсі (у мові). Ієрогліф в будь-якому контексті передає специфіку концептуальної та мовної картин світу.

Отже, в процесі освоювання китайської мови важливо усвідомити закономірності писемності та дискурсу, а також навчитися сприймати сенс висловлювання з орієнтацією на контекст.

Давайте розглянемо приклад відображення концепту "час" у фразеології китайської мови. Цей концепт є важливим елементом китайської культури та має багато відображень у фразеології.

Ці фразеологізми допомагають китайцям виразити важливість часу та використовувати його ефективно в різних сферах життя, від бізнесу до особистих стосунків. Вони є важливим елементом китайської мови та культури, що допомагає зберегти та передати значення та важливість концепту "час" у китайській культурі. Проблема концептуалізації таких базових категорій буття людини, як час та простір, упродовж тривалого часу привертає увагу мовознавців і не втрачає своєї актуальності донині. Водночас процес дослідження вербалізації концептів ПРОСТІР і ЧАС у різних мовах світу є новим напрямом, який характеризується безліччю підходів. Серед останніх досить продуктивною є теорія концептуальної метафори (Conceptual

Metaphor Theory) Дж. Лакоффа та М. Джонсона, згідно з принципами якої більша частина буденної концептуальної системи людини метафорична за своєю природою (Lakoff, 2003). Під її впливом дедалі більше науковців схиляються до думки про визначення концепту ЧАС як метафоричного, оскільки в більшості мов світу поняття «час» концептуалізується на основі просторових метафор: розміру, кількості (множинності), положення, форми, руху тощо (Lakoff, 2003). Що стосується китайських мовознавчих розвідок, присвячених процесу концептуалізації понять «простір» і «час», то вони здебільшого пов'язані з дослідженням мовної об'єктивізації концептів. Водночас фразеологічна система китайської мови з позиції концептуальної репрезентації досі не привертала належної уваги з боку як китайських, так і європейських мовознавців. Ми здійснили спробу проаналізувати концепти ПРОСТІР (空间 [kōngjiān]), ЧАС (时间 [shíjiān]) та ЧАС-ПРОСТІР (时空 [shíkōng]) крізь призму метафори в складі китайських фразеологізмів чен'юй як найбільш репрезентативного матеріалу дослідження з позиції концептуальної наповненості. На нашу думку, для повного й вичерпного дослідження концептів ПРОСТІР (空间), ЧАС (时间) та об'єднаного концепту ЧАС-ПРОСТІР (时空) як результату традиційних китайських уявлень у сучасній китайській мові необхідно застосовувати методикку вивчення концепту як метафоричної структури, що актуалізується в метафоричних моделях (Xú Chénghuán, 2004). Такі моделі, на нашу думку, доцільно вивчати насамперед у процесі дослідження фразеологічних одиниць (далі – ФО) сучасної китайської мови, серед різновидів яких доцільно виокремити саме чен'юй (成语 [chéngyǔ]), завдяки властивості останніх метафоризувати явища навколишньої дійсності, що існують у просторі й часі. Водночас, спираючись на думку провідного вітчизняного дослідника в галузі когнітивної лінгвістики О.П. Воробйової, визначимо методикку реконструкції концептуальних метафор як провідну в дослідженнях концептів ПРОСТІР (空间), ЧАС (时间) і ЧАС-ПРОСТІР (时空) та стисло опишемо основні етапи їх аналізу.

Отже, як зазначають професори, до основних кроків дослідження концепту крізь призму метафори належать такі:

1) визначення змісту концептосфери мети, тобто концептуальних референтів (відповідь на питання що описується?);

2) виявлення концептуальних корелятивів – складників концептофери-джерела (відповідь на питання як, крізь яку призму це описується?);

3) встановлення характеру перехресного мапування (відповідь на питання що висвітлено під час опису?);

4) окреслення діапазону концептуальних метафор (відповідь на питання які образи задіяні?);

5) окреслення обсягу концептуальних метафор (відповідь на питання які референти охоплено одним образом?) (Xú Chénghuán, 2004). Згідно із зазначеними етапами аналізу концептів ми дослідили насамперед фразеологічний матеріал (Xú Chénghuán, 2004) шляхом визначення репрезентованих у ФО концептуальних референтів, тобто концептів, які розуміються метафорично, а саме ПРОСТІР.

– 南辕北辙 [*nán yuán běi zhé*] (букв.: (повернути) голоблі на південь, а їхати на північ) «робити все навпаки, рухатися в протилежному напрямку»;

– 上窜下跳 [*shàng cuàn xià tiào*] (букв.: стрибати вгору, плигати донизу) «стрибати; всюди гасати, енергійно діяти (негативна оцінка)»;

– 里出外进 [*lǐ chū wài jìn*] (букв.: зсередини – виходити, ззовні – заходити) «асиметричний, нерівний; такий, що стирчить на всі боки; швендяти туди-сюди; як на прохідному дворі»;

– 来龙去脉 [*lái lóng qù mài*] (букв.: дракон, який прийшов, (його) вени, що йдуть) «причинний зв'язок, послідовність подій»

Метафоричні моделі концепту ЧАС (时间)

"Час - це гроші" (時間就是金錢) *shíjiān jiùshì jīnqián* - вираження важливості ефективного використання часу.

"Золотий час" (黃金時間) *huángjīnshíjiān* - вираження найбільш підходящого часу для здійснення певної дії.

"Час летить" (時光飛逝) *shíguāngfēishì* - вираження швидкості пролету часу та необхідності його раціонального використання.

"Скінчився час" (時間到了) *shíjiān dào le* - вираження закінчення певного періоду часу та необхідності переходу до наступного.

"Чекати на час" (等待時機) *děngdài shíjī* - вираження необхідності чекати на найбільш підходящий час для здійснення певної дії.

Метафоричні моделі концепту ЧАС (时间). «Час – це суб’єкт, що рухається»: – 日长一线 [*rì cháng yī xiàn*] (букв.: день подовжився на ниточку) «дні стають довшими (після зимового сонцестояння)»; – 成年累月 [*chéngnián lěiyuè*] (букв.: цілий рік, цілими місяцями) «роками і місяцями», «протягом тривалого періоду часу»; – 来者可追 [*lái zhě kě zhuī*] (букв.: те, що приходить (майбутні події), можна наздогнати та виправити) «майбутнє в наших руках»; – 去故就新 [*qù gù jiù xīn*] (букв.: йде старе – відразу нове) «на зміну старому приходить нове». Проаналізувавши зазначену модель, можна дійти висновку, що метафорична актуалізація концепту ЧАС (时间) у цих випадках може бути представлена як суб’єкти, які рухаються, постійно трансформуються та змінюють один одного. Крім того, метафорична концептуалізація часу відбувається також у разі відображення в мові минулого й майбутнього за допомогою просторових дієслів 去 [*qù*] («йти») та 来 [*lái*] («приходити») відповідно. Досліджувану концептуальну метафору ми визначаємо двома висловами («час – це рух» та «час – це суб’єкт»), на основі яких виокремлюємо метафоричні субмоделі «минуле – час, що рухається в напрямку від нерухомого спостерігача» та «майбутнє – час, який рухається в напрямку до нерухомого спостерігача». (Lakoff, 2003) «Час – це статичний суб’єкт»: – 前因后果 [*qiányīn hòuguǒ*] (букв.: попереду (спочатку) причина, позаду (потім) наслідок) «початок і кінець», «від початку до кінця», «причина та наслідки»; – 前目后凡 [*qián mù hòu fán*] (букв.: попереду (спочатку) частини, позаду (потім) ціле) «від часткового до загального» (про стиль написання тощо);

– 上下同门 [*shàng xià tóng mén*] (букв.: родичі між попереднім (верхнім) та наступним (нижнім) поколіннями) – спільна назва для чоловіка тітки та чоловіка племінниці;

– 承上启下 [chéng shàng qǐ xià] (букв.: приймати від попереднього, передавати наступному) «служувати сполучною ланкою», «бути провідником». Результати аналізу такої моделі свідчать про те, що концепт ЧАС (时间) у китайській мові також може бути представлений як суб'єкт, який існує нерухомо попереду та/або позаду, над та/ або під спостерігачем, тобто вздовж горизонтальної та вертикальної осей відповідно.

«Час – це людина»:

– 年高望重 [nián gāo wàng zhòng] (букв.: років багато – авторитет великий) «високоморальний і вельмишановний»;

– 年近古稀 [nián jìn gǔ xī] (букв.: вік наближається до сімдесятиріччя) «скоро виповнюється сімдесят»; (<http://chengyu.911cha.com>)

– 绝代佳人 [jué dài jiā rén] (букв.: людська врода, що випереджає сучасність (цю епоху)) «людина незрівнянної краси»; «королева краси»;

– 一代楷模 [yī dài kǎi mó] (букв.: еталон епохи) «взірець»; «приклад для наслідування». У цьому разі сутність метафоричної актуалізації концепту ЧАС (时间) полягає в уявленні про час як характеристику людини, а саме її якості, вік, зовнішність і здібності. Водночас ми вважаємо за доцільне виокремити низку субмоделей досліджуваного концепту як результат перехресного мапування, а саме: «час – це вік людини», «час – це характер людини», «час – це еталон людини».

«Час-простір – це предмет»:

– 天崩地坼 [tiān bēng dì chè] (букв.: Небо валиться, Земля тріскається) «грандіозний», «приголомшливий»; (<http://chengyu.911cha.com>)

– 天差地远 [tiān chā dì yuǎn] (букв.: Небо разюче відрізняється від Землі) «відрізнитися як небо від землі»; «небо і земля»; «кардинально протилежні точки зору».

«Час-простір – це сприйняття»:

– 坐视不救 [zuò shì bù jiù] (букв.: байдуже спостерігати з боку та не надавати допомоги) «не втручатись у ситуацію», «займати бездушну позицію щодо біди сусіда», «сидіти склавши руки»; (<http://chengyu.911cha.com>)

– 矮子看戏 [ǎizi kàn xì] (букв.: карлик дивиться театральну виставу (і нічого не бачить)) «чужої пісні співати», «чужі думки повторювати», «не мати власної думки». (<http://chengyu.911cha.com>)

Висновки до Розділу II

Фразеологізм у різних мовах світу може відображати різні концепти. Все напряму залежить від історичного та культурного надбання мови, яку ми вивчаємо. Завдяки аналізу різних концептів фразеологізмів у мові, можна бути обізнаним в культурному та побутовому житті людей тієї мови, яку ти вивчаєш.

А концептуальний аналіз звертається до актуальних значень концепту, розкриваючи глибинні смисли, що зберігаються в культурній пам'яті нації і демонструючи своєрідність національної концептуальної картини світу. Концепт – це ніби то згусток культури у свідомості людини, те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини.

В цьому розділі ми з вами розібрали такі концепції як: ці, істинна правда, життя, фен шуй, час, душа.

Ми зрозуміли що при їх перекладі можливі зміни. Все може напряму залежати від контексту. Також можемо зрозуміти що завдяки вивченню цих концепцій ми можемо з вами будувати картину світу. Мовознавці і лінгвісти все більше і більше почали вивчати концепції фразеологізмів, щоб допомогти іноземцям краще зрозуміти сенс і поняття фразеологізма. Завдяки розумінню і знанням фразеологізмів ми можемо:

- Розвинути більш обширне бачення культури.
- Підвищує емоційної забарвленості в вашій діалог.
- Зі знаннями фразеологізмів можна дуже сильно покращити рівень знань мови, так як фразеологізми в основному є надбанням мови, то їх знання може вам допомогти наприклад при влаштуванні на роботу, або знайомстві з друзями.

ВИСНОВКИ

Фразеологізм - це стійке словосполучення, яке має багато значень його ще називають фразеологічною одиницею.

Китайська фразеологічна система, втілює у собі багато факторів й значень, та вбирає у себе всю китайську культуру. Фразеологія, є симбіозом граматичної і лексичною структури мови, що втілює символізм та глибину культур. Мовознавці або лінгвісти, в наукових посібниках усвідомлювали значення фразеологізму, а також вплив на розвиток фразеології зробили мовознавчі праці швейцарського лінгвіста Ш. Баллі.

Переклад фразеологічних одиниць - дуже важке завдання для перекладача. Якщо, вибирати різний тип перекладу залежить від особливостей фразеологічних одиниць, які перекладач повинен зрозуміти й розпізнати їх значення, та не загубити яскравість і виразність перекладу. Також фразеологічні одиниці широко використовуються в різних літературних жанрів літератури. Отже, якщо потрібно правильно перекласти конкретний вид фразеологічних одиниць, то перекладач повинен усвідомити який зі способів треба використати та еквіваленти фразеологізму.

В нашій роботі ми простежили здатність китайських фразеологізмів змінюватись та адаптуватися до нових умов, в якому вимагає контекст їх унікальність та їх влучність використання у будь-якому дискурсі, у нашому випадку в мовному дискурсі. Проте, китайські фразеологізми є дуже своєрідними матеріалом і вимагають подальшого досвіду і розкриття. Завдяки фразеологізмам китайської мови, ми можемо дізнатися про національну своєрідність, та упізнати культуру, спосіб життя, характер, китайського народу.

АНОТАЦІЯ

我们知道，成语可以在任何语言中找到。短语是语言文化遗产的反映。此外，由于短语单位，我们可以丰富我们的语言知识。因为，像往常一样，只有母语人士才知道短语单位。你可以从我的例子中学到很多关于汉语词组协调的知识。我在这里展示了成语“正道”和能量“气”的概念的例子。我们也了解翻译成语是多么困难，因为它们与您正在学习的语言的文化息息相关。短语学具有历史特征，即它是语言学的语言单元，其中包含常量表达式和表达式。每种语言的用语是一种新的发现或金库，它象征着文化，智慧，历史意义的概念以及对不同语言民族的了解。

研究人员认为，科学作为一种措辞可以被研究多个世纪，并且可以找到新的措辞以便对其进行解释和充分考虑。几个世纪前，对词组学的基本规则进行了研究，这使得将其与词汇学，文体学和语法分开是可能的。一般而言，词典学实践在短语单位和稳定短语的研究中起着重要作用。

汉语中的习语在语言交流中起着重要的作用，它们不仅传播某些信息，而且影响结论的想象力。许多学者，研究人员，作家和演讲者在演讲之前，都特别用措辞使文本饱和，从而产生所需的影响。我们知道，在翻译中保持这种影响是可取的，而正确的措词单位翻译是翻译者的重要任务之一。因此，如果翻译者知道翻译成语的正确方法，他将翻译它们。

成语一般都是四字格式，不是四字的较少。如“五十步笑百步”、“欲速则不达”、“醉翁之意不在酒”。成语一般所以用四个字，这与汉语本身句法结构和古汉语以单音词为主有关系。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баллі Ш. (1966). Французька стилістика / Ш. Баллі, К. А. Долинін. – 398 с.
2. Баранник Д. Х. (1986). Питання мовної культури / Д. Х. Баранник // Фразеологія в устному монологічному мовленні / Д. Х. Баранник. – 224 с.
3. Воробйова О.П. (2011). Когнітологія як експерієнційний міф: методики концептуального аналізу тексту / О.П. Воробйова // Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики : тези III Всеукр. наук.-практ. конф./ ДНУ ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ : ДНУ. - 8-10 с.
4. Гоцин С. (1999). Систематизована теорія словникового складу сучасної китайської мови / Сюй Гоцин. – Пекін. – 286 с.
5. Даниленко Л. Лінгвістика ХХ-початку ХХІ ст. у пошуках цілісної теорії взаємозв'язку мови, культури і мислення. Мовознавство. 2009. № 5. С. 3- 11.
6. Дудик П. С. (1973). Синтаксис сучасного українського літературного мовлення / П. С. Дудик. – 282 с.
7. Карпенко Ю. О. (2006). Вступ до мовознавства / Ю. О. Карпенко. – 334 с.
8. Ма Гофань (马国凡). (1978). Чэньюй (成语). Хух-хото, Нейменгу женьмін чубаньше. - 344 с.
9. Селіванова О. О. (2008). Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К. - 712 с.
10. 谷. Словник китайської мови. [Електронний ресурс] / 谷. (2021). Режим доступу до ресурсу: <https://www.zdic.net/hans/%E7%A9%BA%E5%9F%8E%E8%AE%A1>.
11. Білоноженко В. М. (2003). Словник фразеологізмів української мови / [В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, Н. М. Дятчук та ін.]. – 788 с.
12. Федічев О. Є. (2006). «Чен Юй» як найпоширеніший вид фразеологізмів у китайській мові. [Електронний ресурс] / О. Є. Федічев – Режим доступу до ресурсу: [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6395/Fedichev «Chen%20yuj» yak najposhyrenishyj vyd.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6395/Fedichev%20yuj%20yak%20najposhyrenishyj%20vyd.pdf?sequence=1&isAllowed=y). – 84-90 с.

13. Boroditsky L. (2001). Does Language Shape Thought? Mandarin and English Speakers' Conceptions of Time / L. Boroditsky // *Cognitive Psychology*. – 22 с.
14. Lakoff G. (1999). *Philosophy in the Flesh: the Embodied Mind and its Challenge to Western Thought* / G. Lakoff, M. Johnson. – New York : Basic Books. – 624 с.
15. Lakoff G. (2003). *Metaphors we live by* / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago ; London : Univ. of Chicago Press. – 242 с.
16. Lan Chun. (2000). *A cognitive approach to spatial metaphors in English and Chinese : Diss. Doct. of Philosophy in English and Linguistics* / Lan Chun. – Hong Kong. – 259 с.
17. Xú Chénghuán. (2004). *The Shaping of Idioms in Chinese*. *Journal of College of Chinese Language and Culture of Jinan University*.- 51 с.
18. Huang H. (2014). 黄伯荣, 廖序东. *现代谚语*.北京:高教育出版社 *Сучасна китайська мова* / H. Huang, L. Borong. – 273 с.
19. 长春. (2002). *中华成语大辞典：简明本* / 向光忠编。 – 长春：吉林文史出版社。 – 750 с.
20. 王涛. (1987). *中国成语大辞典*. – 689 с.
21. 周纪生. (1981). *俄汉成语词典*.湖北:湖北人民出版社. – 400 с.
22. <http://baike.baidu.com/view/21607.htm>.
23. <http://www.chinalivedoor.com/dict/chengyu/%E9%81%93/3>.
24. http://www.zidian8.com/chengyu2/HTML/20110227105620_447592.shtml.
25. <http://www.chengyu123.com/chengyuzhishi>.
26. <http://chengyu.911cha.com>